

תחרות רשימות מס' 13

קן — ולהרבות בהתוית תעלות-דמה כדי שהתוקף יקבל תמונה מסולפת לגמרי על היקף המוצב ומיקום העמדות.

כדי להגן על תעלות הקשר מפני חדירת אויב לתוכן מציע סמל יוסף שטק „להתקין גדרות סמוך מאוד, או אפילו ממש מעל לתעלות“, ולהציב כלי נשק אשר יאפשרו להנחית אש יעילה על גדרות אלה. עם זאת רצוי, לדעתו, לארגן סיורים בתוך התעלות ובעיקר בתוך הקטעים המקשרים בין המוצבים.

גם סרן מאיר נויבך מערער על עצם השאלה המוצגת. הבעיה, לדעתו, קיימת — אך היה צורך להציג גה בכל פשטותה: „הנכון לחפור תעלות קשר, אם לא? והוא מגיע למסקנה כי „בהגנה חשוב ארגונו הנכון של המתחם, וחיוני ביצורו הנכון של המוצב; תעלות הקשר חיוניות הן לקיום משימת ההגנה של המוצב, אך כדי לצמצם את הסכנה שבהם, יש לדעת לחפור בצמצום ובתכנון — — מספר תעלות הקשר יהיה מינימלי, כפי שיכתיבו המשימה ופני השטח. כל חפירה — מטרה לה; יש לותר על תעלות הקשר במקום שאין המצב מחייב, אולם אם נחפרו — יש לאבטחן.“

לדוד פיינ, מנהלל, אין ספק בחיוניותן של תעלות הקשר שבתוך המוצב. הוא מציע לרכז את כל מח- שבת ההגנה לשבירת התקפת האויב בעודה בשלב פריצת הגדרות הממוקשות. לשם כך יש, לדעתו, להגביר את הכוחות שיוקצו למארבים, לפטרולים ולתשמועים, אשר יהיו מוכנים להנחית התקפת נגד בעורף האויב הנערך לפני הגדרות. אין הוא מתעלם מן החסרונות הרבים של הצעתו:

● הנחתת התקפת הנגר דוקא לאותו שטח אליו מרוכזת עצמת האש של המוצב — דבר אשר יביא ללא ספק לנפגעים בקרב כוחותינו ע"י האש של חבריהם.

● הקצאת כוח אדם רב לתפקידים שמחוץ למוצב, אשר תקטין את נפח האש המונחת מן המוצב עצמו. עם זאת מציע הוא לותר כליל על תעלות הקשר שבין מוצבי המתחם, אשר הסכנה שבהם מרובה מן התועלת שעלולים הם להביא.

קשה לסכם את תוצאות תחרות הרשימות מס' 13 בדרך של נתינת תשובה חד-צדדית לבעיה שהוצגה: תעלות הקשר חיוניות הן לביצוע המשימה המוטלת על המגן, והסכנה הכרוכה בעצם קיומן — בשלב מסוים של המערכה על המוצב — סכנה מוחשית היא. ואמנם, רק שנים מבין המשתתפים בתחרות מציינים לותר כליל על תעלות הקשר.

בורנשטיין שלמה, מכפר סירקין, מציע להחליף את המוצב המבוצר המקובל במערך של שוחות מפוזרות בדלילות ברוחב ובעומק, ללא תעלת קשר: „שטיפת מוצב כזה תידמה לדריכת קפיץ — עם התקדמות הפעולה ילכו ויגדלו המאמצים הדרושים לביצוע המשימה.“

כדי להגביר את העירנות, ויחד עם זאת לחסוך בכוח אדם — מציע הוא לשתף בפטרולים כלבי שמירה. „סידור כזה יאפשר לצמצם את היקף הש- מירה במוצב, ויבטל את הצורך בתשמועים.“

ט"ש זאב שורקי וטר"ש צבי וינר, מדואר צבאי, 2182, נקטו שיטה מקורית לשם ניתוח הבעיה: הם בנו את „משלט המזלג“ על שולחן חול וערכו שיח- זור של הקרב שהתנהל עליו, כשאחד מהם מייצג את המגן והשני — את התוקף. לאור תוצאות ה„קרב“ מציעים הם לותר על תעלות הקשר, ולבנות את עמדות המוצב בצורת — הנותנות אפשרות של ירי לכל כיוון — דבר אשר יאפשר מתן סיוע הדדי בין העמדות.

סמל יוסף שטק, מגבעת עוז המכנה את רשימתו בשם „תעלות קשר — בקצה המזלג“, מבקר את הרשימה-הפותחת של תחרות הרשימות, ואומר: „הסיפור דן בפשיטת לילה מוצלחת של כוח מצומ- צם, ובחד צדדיותו הצלית באמת להעמיד את הבעיה בצורתה החריפה ביותר — — אולם היום אין לתאר הגנה וניצול יעיל של כוח אש בלי חפירות מתאימות ובלי עמדות-משנה מוכנות מראש, שתע- לות קשר מובילות אליהן — — המגרעת הגדולה ביותר בתעלות הקשר היא, בלי כל ספק, הקושי שבהסוותן.“

הכותב מציע להסוות את התעלות והעמדות בחל-

רב-סמל (מילואים) שמעון פנח, מכפר מנחם, מציע "להכין במקומות מסוימים ליד תעלות הקשר סבכי-תיל, פחים ריקים ומכשולים רועשים אחרים, ולקראת לילה לשלשלם לתוך התעלות. כל תנועה בלילה תעשה מחוץ לתעלות, כי אז במילא היא סמויה מעינו הצופיה של האויב. במקרה של התקפה יש להקצות אדם בכל עמדה, שבין יתר תפקידיו יצטרך לשמור על תעלת הגישה לעמדה — — — אין לחבר את קטעי תעלות הקשר בחיבור ישיר, אלא החיבור בין הקטעים חייב לעבור דרך מרכז מוגן — — — ע"י נקיטת כל האמצעים הללו או אמצעים דומים, אפשר לפתור את הבעיה מבלי, לשפוך את הילד יחד עם מי האמבט".

סגן (מילואים) דוד קליין, מתל אביב, מנתח את התפקיד שממלאות תעלות הקשר בשלבים השונים של התקפה. הוא מגיע למסקנה כי תעלות הקשר חיוניות למגן בשלבים הראשונים של ההתקפה, ואם כי צפונה בהן סכנה בשלב הלחימה על היעד — אין המגן יכול לותר עליהן, אלא צריך הוא למצוא דרכים להתגבר על סכנה זו. לדעתו צריך הפתרון להמצא בכמה תחומים:

א. הכנת אפשרות למתן אש לוחמנית מעל תעלות הקשר — ע"י התקנת עמדות ואימון לוחמים לכך.

ב. אימון הלוחמים לקרב פנים אל פנים בתוך התעלות.

ג. הכנה מוקדמת של אמצעי חבלה, אשר באמצעותם אפשר יהיה להרוס קטעים בתעלות הקשר העיקריות, ולהכריח את האויב להופיע מעל פני האדמה. סגן קליין מסכם ואומר: גמישות המחשבה — אין פירושה להניח חלקי-תכנון לשעת הקרב,

אלא תכנון מוקדם שעליו יכולות וחיובות לבוא וריאציות בעת המגע עם האויב, בהתאם לתנאי הקרב ולמשימה".

סג"מ (מילואים) אדם זרטל, מקיבוץ עין-שמר, מציע לאמן את החיילים אימון מיוחד לצורך חיסול אויב שחדר לתעלות הקשר. הוא כותב: "יש לזכור, כי מצבו של האויב הנע בתעלות הקשר שלך נעים פחות ממצבך אתה ברגע זה. הוא נע בתעלה צרה, וצפוי כל רגע להופעת הפתעה חדשה, כיון שהשטח בלתי ידוע לו. הוא נע בזהירות ומהר, ובונה את הצלחתו על הפתעתך שלך, שתגרם ע"י בואו משטחך, מאחוריך. אם יוצבו בפניו, בתפניות, ביציאות לעמדות וכד' לוחמים משלך, מזוינים בתמ"קים בעיקר, לוחמים היודעים את תפקידם — לשגר אש לאורך התעלה — יהיה בכך משום בידוד וחיסול כמעט מוחלטים של כל כוח הנע בתעלות. לשם כך חייבים להיות ברורים הגורמים הבאים: א. תכנון מפורט של קוי אש לאורך תעלותינו. ב. כוונות מתמדת לאפשרות הפעלת קוי אש אלה. ג. אימון של האנשים לתפישת "מערך תעלות הקשר". ד. סימנים מוסכמים להגנה בפני אויב בתעלות, להפסקת אש ולשטיפת התעלות עם כוח שלנו לאחר בלימת ההתקפה.

וקודם כל — מחשבה יזומה של המפקד, והבאת מחשבה כזו בחשבון תמיד. אם פרק זה — הגנה מפני אויב שחדר לתעלותינו — ייכנס לשגרת האי-מון אצלנו, הרי אין כל ספק שתעלת הקשר תוכל להמשיך ולהיות גורם חשוב וראשוני בהגנה".

הפרס הפעם מתחלק בין שני משתתפים: סג"מ (מילואים) יעקב טירקל וסא"ל מאיר פילבסקי.

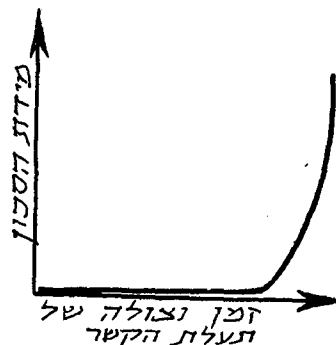
האם מצדיקים הנוחיות והמחפה שתעלות הקשר נותנות למוחותינו את הסכון הצפון בעצם קיומן?

א

היא יסודית וראשונית, היורדת לשרשי תכנונה של הגנת המתחם, וימיה כימי תעלת הקשר עצמה. בחינות מספר לעיון בבעיה, והראשונה שבהן, ואולי החשובה, היא הזמן. אם נחלק את משך הזמן אשר בו ממלא המוצב את תפקידו למקטעים, שהראשון בהם — ההתמקמות, והאחרון — הסתערות האויב, ניוכח שבמשך כל אותה תקופה, פרט למקטע האחרון, כמעט שאין תעלת הקשר מקור לאיוה

יש מושגי-יסוד צבאיים שהפכו למוסכמות שאין עליהן עוררים. אחד מהם הן תעלות הקשר, אשר הפכו חלק מנופו ה"קלסי" של המתחם המוגן. השינויים שנשתנו במחשבה הצבאית והטכניקה הצבאית בשנים האחרונות, יצרו בעיות מובנות לגבי תפיסתם של כמה מושגים, אולם ללא ספק אין הבעיה שבראש רשימתי נמנית עליהן. בעיה זאת אינה תולדת התמורות שחלו בשדה תורת-המלחמה אלא

סיכון שהוא. הסיכון מתחיל לגדול בשעה שנוצרת סכנה מוחשית של השתלטות אויב על חלק מעמדות המוצב. ברגע שסכנה זאת מתממשת מגיע הסיכון הצפון בתעלת הקשר לשיאו. בניתוח מתמטי-גרפי של הבעיה יתואר מצב ענינים זה במערכת צירים שהאחד הוא מידת הסיכון, והשני — משך זמן ניצולה של תעלת הקשר. הגרף המייצג את השינויים במידת הסיכון לפי המשתנה — הזמן — צמוד כמעט לאורך כל זמן קיומו של המוצב לציר של משך הזמן, ורק במקטעו האחרון הוא מראה עליה תלולה למעלה.

(מובן שאין הגרף חייב להסתיים במקום זה — במקרה של יצירת שווי משקל בשטח המוצב, דבר שאינו שכיח, ישנה הגרף את כיוונו ויקביל, בדייקנות או בסטיות, לציר הזמן. במקרה של הדיפת ההתקפה יסתמן הדבר, כמובן, בצורת ירידה תלולה של הגרף).

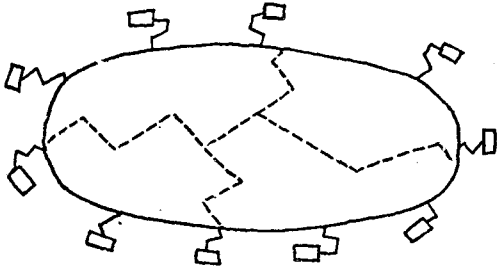
הגענו איפוא, למסקנה, שמבחינת הזמן עדיפים הנוחיות והמחסה של תעלות הקשר על הסיכון שבהן, אולם דוקא כעת ניצבת הבעיה בעירטולה השלם ובמלאו חומרתה: האם אין כובד משקלו של הסיכון הצפון בעצם קיומן של תעלות הקשר, אף שהוא מוגבל מאד בזמן, מבטל כל יתרון גם כאשר התועלת המופקת ממנו גדולה וממושכת? דרך השלילה היא אחת מן הדרכים המקובלות לפתרון בעיות. נבחן, איפוא, את הבעיה מצידה השני, וננסה לתאר מתחם מוגן בלי תעלות קשר. תנועה בהסתר בשטח המוצב הופכת במתחם כזה לבלתי אפשרית; הפעילות מוגבלת רק לשעות הלילה; אש יעילה הניתכת על מוצב כזה מנתקת את הקשר בין חלקי השונים והופכת כל מערכת עמדות ליחידה בפני עצמה — דבר המחליש את כושר עמידתו הכללי. יתר על כן, מגבלות אלה קיימות ועומדות במשך כל זמן קיומו של המוצב, והן הופכות ליתרון רק באותו מקטע קצר ובלתי

הכרחי של זמן קיומו — ברגע של השתלטות אויב על חלק מעמדותיו. האמנם יימצא מפקד מוצב שיקבל על עצמו את כל המגבלות העצומות הנובעות מהסרנון של תעלות הקשר, אך ורק משום השיקול שאם ישתלט אויב על חלק מהמוצב יזיקו תעלות הקשר, יותר משיועילו? סבורני שלא. אין ספק, המחשבה אינה נפסקת ליד הגדר: אולם טבעי, ולדעתי אף בריא, שהגורם של „מה יקרה אם ישתלט האויב על העמדות של דני“, לא יכריע את כל יתר השיקולים של ביצוע המשימה. יתרונותיה של תעלת הקשר הם יתרונות ממושכים, והם בחזקת ודאי, אולם הסיכון שבה הוא בחזקת „שמא“, והוא אף מוגבל מאד בזמן, וכידוע — ברי ושמא, ברי עדיף...

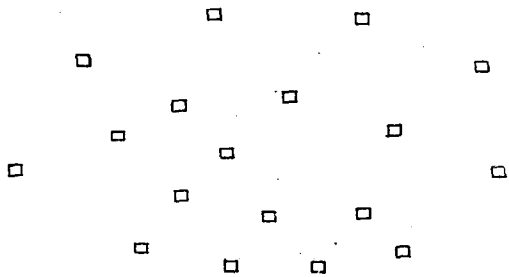
אף על פי כן, גם בכך אין עדיין משום תשובה לשאלה שהועלתה למעלה בדבר כובד משקלו של הסיכון הצפון בתעלות הקשר. לא זאת בלבד, אלא ששאלה זאת כרוכה ואחווה בשאלה חיונית אחרת — כיצד אפשר להתגבר על סיכון זה? — אשר לשתייהן תשובה אחת. לאחר עיון יסודי נראה לי שאין לבעיה האחרונה פתרון שלם ומשביע רצון, אלא רק פתרון חלקי שהוא בבחינת „הקלה“. כזכור, נאמר כבר שכלי הנשק הממוקמים בעומק המערך מאבדים את ערכם בשעה שהאויב חדר למוצב ולוחם בכוחותינו מתוך תעלות הקשר, אולם אין זה מדויק כל כך, כלי הנשק הממוקמים בעומק המערך אינם מאבדים את ערכם באותה שעה קריטית, אלא רק מפסידים מכוחם, כי בשעה שהאויב לוחם בכוחותינו מתוך תעלות הקשר הם מכריחים אותו להשאר רק בתעלות הקשר. יתר על כן, אם נציב בעמדות אשר בעומק המערך גם רמנים מאומנים, מצוידים בכמות מספקת של נשק אישי-תלול-מסלול זה, נוכל גם לחסום באופן זמני את התקדמותו של האויב בתעלות. תכנון יעיל של הפעלת העתודה יוכל, בעזרת סיוע משולב ומאומן כזה, להביא לחיסולו של הכוח שהצליח לחדור לעמדותינו. כובד משקלו של הסיכון הצפון בתעלות הקשר פוחת, איפוא, במידה ניכרת. כפי שציניתי, אין הפתרון המוצע בבחינת פתרון מושלם, אלא פתרון חלקי בלבד; אף יעילותו אינה מובטחת בכל המקרים, אולם, מכל מקום, דומני שיש בכך כדי להוסיף נדבך לבנין השיקולים המורליים למסקנה הברורה: יתרונותיהן של תעלות הקשר מצדיקים את הסיכון שבעצם קיומן.

פג"מ (מילואים) יעקב טירקל

הרשימה "הגנת משלט המולג" שנתפרסמה ב"מע-רכות" בחוברת ק"ה, ידעה להעלות ולהציג את ענין תעלות הקשר בצורה עדינה ומרתקת, והייתי מוסיף גם מפתיעה. משסיימתי לקרוא בה, קמו ועמדו בנגד עיני כל אותם המוצבים המוגנים שראיתי לאחרונה... מוצבים מוגנים שלנו ומוצבים מוגנים של המצרים. כך, לאחר הרהורים חוזרים ונשנים הגעתי למסקנה שרעיון תעלות הקשר התנון באופן רציני, דבר שעלול להביא את מערכי ההגנה שלנו עד משבר. עלינו לדעת כי קרב ההגנה לא מתנהל רק בין יחידות רגלים, ולא בתוך תעלות הקשר בלבד. אנו חייבים לזכור כי השלב המכריע בקרב בין תוקף ובין מתגונן הוא שלב הלחימה אל היעד. בשלב זה יצטרך התוקף להתגבר על כל סוגי המכשולים: המתעלים, המגינים והמאבטחים, אשר המגן שם על דרכו ושהמגן מחפה עליהם באש. ברמה של המחלקה, הפלוגה והגדוד נוכל לומר בבטחה כי המגן שואף שהקרב יוכרע על גדרות התיל והמוקד-שים המאבטחים, עוד לפני שהתוקף יצליח להכנס לתעלות הקשר.

אם אויב יצליח להכנס לאליפסה ע"י כך שיכבוש עמדה או שתיים או ע"י כך שיחדור ישר לתעלה, יוכל האויב לרוץ בתעלה מסביב (לרוב ב-2 צירים) ולחסל את מרבית העמדות מאחור. זו היא תמצית האסון של המוצבים המוגנים דמויי האליפסה, ולכן יש להמנע משיטה זו של חפירת תעלות קשר. אנסה עתה לפתור את הבעיה לפי דרכי. כאשר כוח מתחיל להעריך במוצב מוגן הוא חופר ומתקין קודם כל את עמדותיו. רק אחר כך הוא מתחיל לחפור את תעלות הקשר. הסכימה של העמדות במוצב מוגן תהיה, לדעתי, בערך כך:

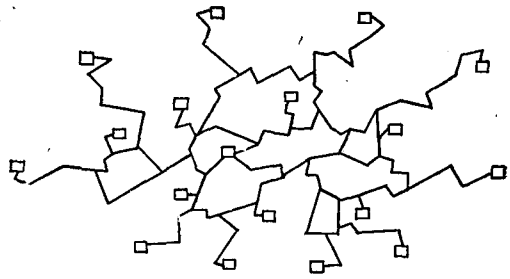
המרחק הממוצע בין העמדות החיצוניות צריך להיות בסביבות 10 מטר. יש להקפיד על חפירת עמדות בעומק. עמדות אלו תהיינה לפעמים תפוסות מראש, אולם לעתים הן תחפרנה מראש ותתפסנה רק בשעת הצורך. רק אחר התקנת העמדות יתחיל הכוח המגן לחפור את תעלות הקשר. אשרטט עכשו מה צריכה להיות הסכימה של מערכת תעלות הקשר

בשלב זה, של הלחימה אל היעד, יפעיל התוקף נגד המתגונן את כל כלי הנשק האפשריים (תותחים, או"ר, ריה, שריון, נשק חי"ר) כדי לשתק את המוצבים והמתחמים המותקפים וכדי לחפות על התקדמותו. בשלב זה ייפגעו לוחמים בעמדות קדמיות ותשותקי גה פה ושם עמדות הנמצאות בנקודות מפתח. כדי שהמגן יוכל להעביר כוחות בתוך המוצב או המתחם שלו, לשם תגבור עמדות מותקפות או לצורך עיבוי האש של המערך, חייב הוא להתקין לעצמו תעלות קשר שתתנה מחסה מספיק מפני אש התוקף. מכאן גובע שתעלות הקשר הן חיוניות עבור המגן והן מסייעות לו להשיג חופש פעולה וחופש הגעת כוחות במהלך הקרב.

אולם הבעיה העיקרית אינה: "האם לחפור תע-לות קשר או לא לחפור?" השאלה המוצגת היא: "איך להתקין את תעלות הקשר באופן כזה שהן לא תהפוכנה לרועץ למגן במקרה שהתוקף יצליח לפרוץ אל היעד?"

אם אבקש מקצין בצה"ל כיום לשרטט על נייר סכימה של עמדות ותעלות קשר של מוצב מוגן, אקבל, קרוב לוודאי, משהו דומה לשרטוט הבא: אליפסה יפה אשר מתוכה משתרבות תעלות קשר

למוצב המדובר כאן ונקבל בערך את התמונה הבאה:

הפתרון המופיע בשרטוט הוא פשוט בתכלית: תעלות הקשר צריכות לעבור בעיקר לעומק המוצב עם חיבורים של תעלות רוחב, כך שהאויב אשר כובש עמדה או נכנס לתעלת הקשר לא יוכל לגווע בבטחה (יחסית) ולחסל כמעט את כל המוצב. לעומת האליפסה הקלוקלת אני מציע את "קורי עכביש"; "קורי עכביש" שהמגן מכיר אותם היטב והתוקף

יוכל רק להסתבך בהם; "קורי עכביש" שיאפשרו למגן להנהיג התקפות נגד מאוחרות גם על אויב שפרץ למוצב וזאת לפני שהאויב למד להכיר כראוי את הסבך שאליו הוא פרץ. "קורי עכביש" אלה עשויים לפצל ולשבש את לחימתו של התוקף על היעדר לחימה אשר קשה לשלוט עליה בלאו הכי.

המוצבים דמויי האליפסה לא צמחו מתאוריה כל שהיא או חזון של אליפסות. האליפסה התפתחה והגיעה למעמדה הנוכחי רק בגלל שיקולי חסכון ותקציב. ברור כשמש ש"קורי עכביש" מחייבים תעלות קשר יותר ארוכות ומסובכות. אין כל ספק שהאליפסה חוסכת כמות ניכרת של מטרים מעוקבים חפזים. אולם אל לנו להגרר אחרי שיקולי חסכון אם הדבר עשוי לקפח את חיי לוחמינו ולהכשילם בביצוע משימתם.

סא"ל מאיר פילבסקי

טנקי קריעים מונחים

(סוף מעמ' 34)

מסקנות

מטרתו העיקרית של מאמר זה היא להציג את הקליע-המונחה הנגד-טנקי על רקע מגמות ההתפתחות — ולהצביע על השפעתו האפשרית בעתיד על כוחות השריון. התמונה — בלתי שלמה היא; שכן סוג זה של קליעים-מונחים עודנו בחיתוליו, ואותה ידיעה מועטה שקיימת ביחס אליו עודנה "מוגבלת" ברובה. אך אין כל מקום לספקות שאמנם תהיה לו השפעה ניכרת על התפתחותם העתידה של כוחות השריון.

כיום נראה בברור, כי בשלב הראשון יפחית הקליע המונחה הנגד-טנקי במידה ניכרת את ערכו של מחפה-השריון הכבד. דבר זה מן ההכרח שיביא להערכה מחודשת של כמה מהמושגים בדבר צורות טנקים ובניינם; אך הוא לא יגרע בשום אופן מערכו הראשי של הטנק, כמקור נייד של עצמת-אש לטוח בינוני — או כרכב-נושא לגשק כבד, באם נשת-

מש בתמונה זה במובנו הנרחב ביותר. היפוכו של דבר: האפשרות להחליף את הטנק נושא-התותח-הכבד בטנק נושא-קליעים-מונחים פותחת לפנינו את האפשרות להפחתה ניכרת במשקל — ולהגדלה רבה בגיידות יחידות השריון, שבצידה גם צרכים לוגיסטיים מוקטנים; והרי כל אלה הם בעלי חשיבות ראשונה-במעלה מנקודת מבטן של מלחמות עתידות — הן מלחמות נוסח "דלקות קוצים", והן מלחמות-ירבתי.

אף אחד משינויים אפשריים אלה אינו צפוי להתרחש בן-לילה; וברור הדבר כי הטיפוסים הנהוגים כעת של טנקים לא יהפכו לפתע למושגים. אך שינויים — אי אפשר שלא יבואו. אם הם יונהגו בהשכל, ואם האפשרויות הנפתחות ע"י קליעים מונחים נגד טנקים תנוצלה במלואן — כי אז ניתן לשער כי השפעתם תגביר עוד יותר את כושר-פעלן של יחידות-שריון בשדה הקרב.